

Folkdräkten i kalejdoskop

Föreningen Brages årsskrift 2012–2013 har folkdräkten och dess form och betydelse i förfluten tid och nutid som tema.

¹ Bokens tillkomst är nära knutet till det fjortonde nordiska dräktseminariet, vilket hölls den sjätte till den tionde augusti 2012 i Vörå, Finland. Årsskriften samlar de tio föredrag samt de fria inlägg som hölls under denna sammankomst. Tanken bakom seminariet och därmed också bakom årsskriften var att återupptäcka dräktmaterialet med dagens kunnande och insikt.

Perspektivet är nordiskt. Alla texter är författade på ett nordiskt språk, med sammandrag på svenska eller finska i slutet av texten. Innehållsmässigt behandlar texterna – naturligtvis – folkdräkten ur olika synvinklar. Det historiska perspektivet dominerar, men även nutiden tas i beaktande. Språket är lättillgängligt och ligger nära föredragets form. I övrigt visar texterna upp en stor variation, både vad gäller frågeställningar och stil. En del artiklar, som t.ex. Kari Appelgrens, håller en redogörande ton. Hennes text, som behandlar Arne Appelgrens och Aukusti Tuhkas forskningsresa för att dokumentera Tjockdräkten 1939, återberättar detta fältarbete med utgångspunkt i bildmaterialet och den färgfilm som bevarats. Texten innehåller inga försök att kontextualisera vare sig forskarnas utgångspunkter eller folkdräktens betydelse i Sydösterbotten under tidsperioden. Fokus ligger snarare på de fotografier som illustrerar texten, färgfotografier av dräkten och dess bärare i olika mer eller mindre vardagliga situationer.

Även Bo Lönnqvists text tar sitt avstamp i ett fältarbete i Österbotten, ett han själv genomförde på 1960-talet med syfte att samla ihop material till sin avhandling. Lönnqvists artikel redogör för denna forskningsresa, som präglades av att den genomfördes under den brytningstid mellan två olika synsätt som karaktäriserade forskningen kring folkliv och dräktskick på 60-talet. Lönnqvist redogör med en dos självreflexivitet för fältarbetets teori och praktik i en tid då själva ämnet etnologi var stadd i förändring.

Flera författare fokuserar på folkdräktens utveckling över tid. T.ex. Anna-Margrethe Jonsson ägnar sin artikel åt folkdräktens utveckling och användning i Danmark, från 1800-talet och fram till slutet av 1900-talet. Framförallt intresserar hon sig för hur dräkterna sett ut i olika tider samt sambandet mellan folkdräkt, folkdans och folkmusik. Jonsson antyder den idémässiga bakgrunden till dräkternas utveckling, dock går hon inte närmare in på

detta. En annan av artikelförfattarna, Ulla Centergran, ägnar sin artikel åt en specifik folkdräkt – bohusdräkten, eller snarare bohusdräktens tillkomstshistoria. Då det inte finns särskilt många plagg av ”folkdräktstyp” bevarade från Bohuslän, har en sådan tagits fram, rekonstruerats och omtolkats flera gånger sedan början av 1900-talet. Dräkten kom på så vis att fungera som en spegel för tidens ideal och värderingar.

Håkan Libys artikel kretsar kring liknande frågeställningar, dock på ett mer teoretiskt plan. Fokus i hans text ligger på dräktens betydelse och vilka symboliska värden den representerat och representerar i historisk tid och nutid. Utifrån ledorden autenticitet, estetik, symbolvärde och upplevelse undersöker han vilka skilda symboliska betydelser som fästs vid folkdräkten i olika tider – ett spann som sträcker sig från nationalism till mångfald. Även Ildikó Lehtinen reflekterar i sin text över klädernas (men även nakenhetens) roll för såväl individen som kulturen. Folkdräkterna som klädesplagg är präglade av sin tid och av synen på skönhet i sin tillkomststort. De representerar tradition men lika mycket sin samtid. Även om de har funktionen att skydda såväl bärarens kropp som hans eller hennes identitet, är de samtidigt föränderliga och kan inte alltid förstås eller uppskattas utanför sin tillkomstmiljö.

Det är naturligtvis svårt att bedöma så olika texter som en helhet. Antologin påminner till viss del om titelns kalejdoskop, då bilderna och tankarna som tas upp är av mycket skiftande karaktär och delvis också av skiftande kvalitet. Ett par av antologins författare kunde lagt sig vinn om en klarare kontextualisering av materialet samt även ett tydligare teoretiskt anslag. En del av texterna stannar ibland helt eller delvis vid att redogöra för yttre fakta. Därtill hade en grundligare korrekturläsning av materialet till viss del varit behövlig. *Folkdräktens kalejdoskop* förmedlar dock i all sin spretighet just därför en bild av ett forskningsområde som existerar just i ett fält av olika synsätt och viljor, ett fält som inte bara präglas av forskare utan även av folkdansare, dräktmakare och andra intressenter. Slutligen vill jag tillägga att boken är rikt illustrerad och estetiskt mycket tilltalande.

Sanna Wännström

¹ Nordiskt dräktseminarium. *Folkdräkten i kalejdoskop*. (Föreningen Brages årsskrift 2012–2013.) Brages dräktsektion och Arbetsgruppen för Nordiskt dräktseminarium, Borgå.